

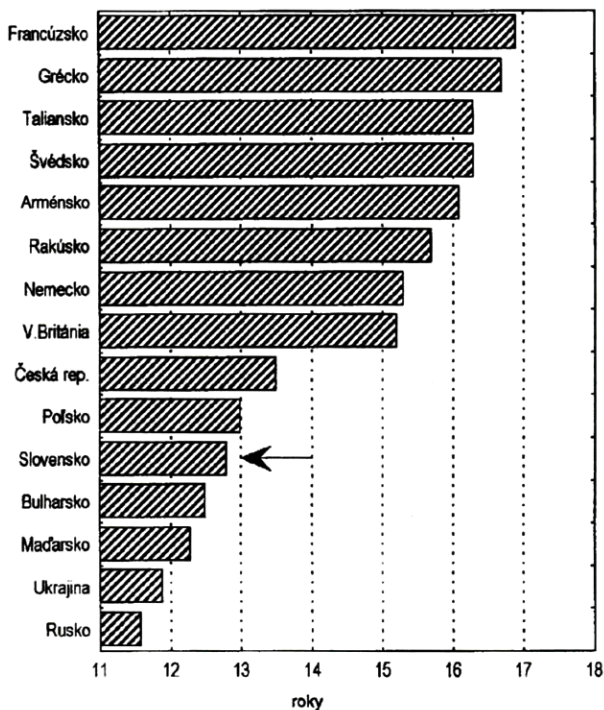
Dĺžka života seniorov na Slovensku a v okolitých krajinách

Stredná dĺžka života pri narodení je u slovenských žien, a najmä mužov, podstatne nižšia ako v krajinách západnej Európy. Tento ukazovateľ sa vypočítava z údajov o úmrtnosti detí v prvom roku po narodení, a potom z úmrtí jednotlivých ročníkov až do hraničného veku nad 100 rokov. Vyjadruje nádej na dožitie práve narodeného dieťaťa, pokiaľ úmrtnostné pomery v krajine zostanú nezmenené. Možno ho však vyrátať pre rôzny vek, napr. pre 45 či 65 rokov. Tento ukazovateľ znamená podiel počtu rokov života, ktoré má generácia určitého veku pred sebou a tabuľkového počtu dožívajúcich. Pre starších ľudí sú takéto čísla zaujímavejšie ako údaje o dĺžke života pri narodení. Jednoducho, ak sa muž vo veku 65 rokov dočíta, že stredná dĺžka života mužov pri narodení je v súčasnosti na Slovensku 69 rokov, neznamená

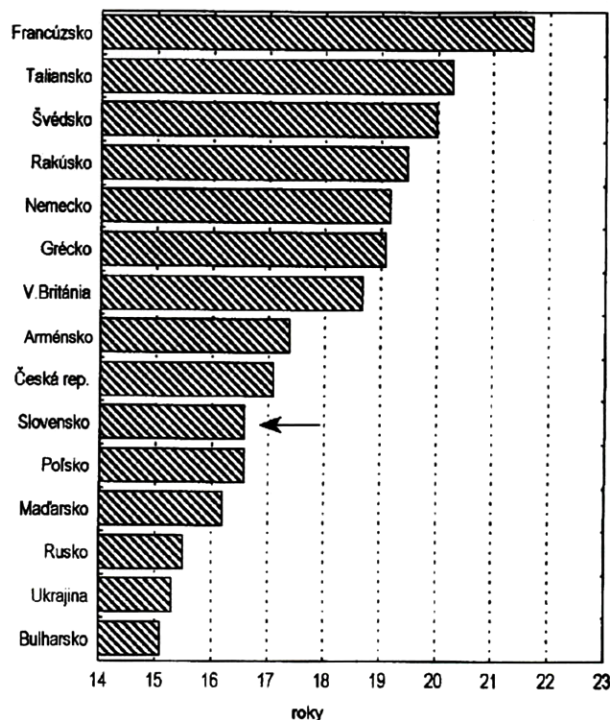
to, že má šancu prežiť iba štyri roky. Zo štatistického hľadiska je jeho nádej na dožitie vyššieho veku oveľa väčšia, pretože už prekonal riziká dočenskej úmrtnosti, riziká úmrtia v dôsledku úrazov v období dospievania, a vôbec riziká všetkých úmrtí až do veku 65 rokov. 65-ročný muž žijúci v SR má v skutočnosti nádej žiť ešte takmer 13 rokov, žena asi 17 rokov. Tieto čísla vyznievajú optimistickejšie, ale v porovnaní s mnohými okolitými krajinami sú nízke.

Nádej na dožitie 65-ročných mužov v SR v porovnaní s inými štátmi v Európe vidno z obr. 1a. Sme na tom lepšie ako muži v Bulharsku, Maďarsku, na Ukrajine či v Rusku, ale podstatne horšie ako muži v iných častiach Európy. Napr. 65-ročný Francúz či Grék majú šancu žiť o 4 roky dlhšie a náš sused v Rakúsku o 3 roky dlhšie. Je

1a. Očakávaná dĺžka života mužov vo veku 65 rokov

1b. Očakávaná dĺžka života žien vo veku 65 rokov

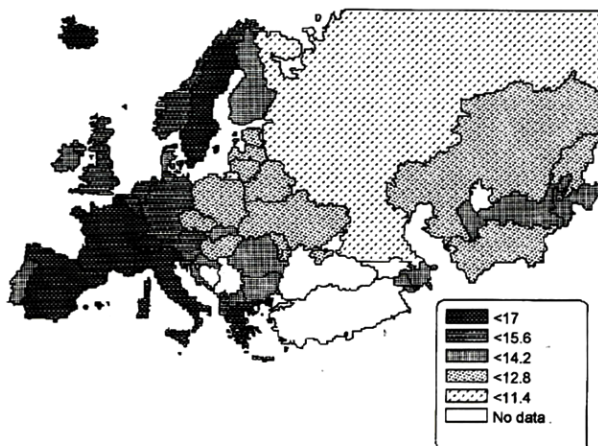
nepríjemné, že nás v nádeji na dožitie vo veku 65 rokov predstihli aj Poliaci, ale najmä obyvatelia ČR.

Obr. 1b ukazuje veľmi podobnú situáciu našich žien. Rovnako ako muži sú na tom lepšie ženy v SR v porovnaní s Maďarskom, Ruskom, Ukrajinou či Bulharskom, ale oveľa horšie ako ženy v západnej Európe. Napr. 65-ročná Francúzka má nádej žiť o 5 rokov dlhšie a Rakúšanka o 3 roky dlhšie ako Slovenka. Tak isto obyvateľky ČR majú nádej žiť mierne dlhšie.

Ako je možné, že takýto, pre Slovensko nepriaznivý stav, nastal? Z obr. 2 vidno, že Európa bola ešte aj r. 1993 rozdelená v nádeji na dožitie mužov vo veku 65 rokov podľa politického systému. Najlepšie na tom boli krajiny v oblasti Stredozemného mora a v Škandinávii vrátane Islandu, najhoršie štáty, v ktorých dlhú dobu panoval totalitný systém (najmä Rusko). V tom období bolo na tom Slovensko o niečo lepšie ako Česká republika. Príčiny rozdielov medzi demokratickou a totalitnou časťou Európy nie sú dodnes presne vysvetlené. Iste tu zohralo úlohu ekonomické zaostávanie, spojené s horšími zdravotníckymi službami, nižšia životná úroveň, nesprávny životný štýl, napr. vysoká spotreba destilátov a cigariet, nedostatočný záujem o vlastné zdravie, nedostatočný príjem ochranných látok z ovocia a zeleniny, a zrejme aj psychické faktory, súvisiace s pocitom neslobody.

Obr. 3 ukazuje až nečakane rozdielny vývoj nádeje na dožitie mužov vo veku 45 rokov v ČR a v SR po páde totalitného systému. Od r. 1990 nastal v oboch krajinách zreteľný vzostup dĺžky života, ale v Slovenskej republike sa tento sľubný trend r. 1993 zastavil. Nádej na dožitie bola u 45-ročných obyvateľov SR r. 1998 úplne rovnaká ako r. 1993. Na druhej strane v Českej republike vzostup po r. 1990 stále pokračuje, takže českí 45-roční muži majú v súčasnosti nádej žiť asi o 3 roky dlhšie ako v r. 1990. Príčiny takého prekvapivo rozdielného vývoja v Slovenskej a Českej republike nepoznáme, ale domievam sa, že tu úlohu zrejme zohralo viacero faktorov:

- Štartovacia úroveň ČR bola pri transformácii na trhovú ekonomiku výhodnejšia, čo sa prejavilo väčším nárastom nezamestnanosti v SR.
- Vzdelanostná úroveň českej populácie je v dôsledku rozdielnej histórie oboch národov vyššia ako v SR. Je známe, že zdravotný stav obyvateľstva je závislý aj od vzdelanostnej úrovne, ktorá určuje jeho životný štýl.
- SR znevýhodňuje podstatne vyšší podiel rómskej populácie ako v ČR. Tento podiel sa stále zvyšuje a v súčasnosti dosahuje možno 10 % obyvateľstva SR. Odhaduje sa, že stredná dĺžka života Rómov je kratšia ako ostatnej populácie až o 10 rokov.

2. Nádej na dožitie 65-ročných mužov v Európe r. 1993

3. Vývoj strednej dĺžky života mužov vo veku 45 rokov

- V dôsledku ekonomickej transformácie a zmeny cenovej štruktúry potravín sa zlepšilo (s výnimkou spotreby mlieka, ktorá poklesla) zloženie stravy obyvateľov v ČR i SR: prudko klesla spotreba masla a zvýšila sa spotreba rastlinných olejov a margarínov s vysokým obsahom vitamínu E, zeleniny, ovocia, a najmä južného ovocia. Trend spotreby potravín bohatých na ochranné faktory je o niečo priaznivejší v ČR ako v SR.
- Po rozdelení Československa boli politické turbulencie v SR vyššie ako v ČR. Zatiaľ nemáme k dispozícii štúdie porovnávajúce vývoj psychického stavu obyvateľov SR a ČR. Vzhľadom na trvalo vysokú nezamestnanosť a politickú nestabilitu bol asi podiel frustrovaných a beznádejných osôb v SR vyšší ako v ČR, i keď aj v ČR sa situácia v posledných rokoch zhoršovala. Je známe, že psychický stav obyvateľstva, najmä beznádej, významne ovplyvňuje aj jeho zdravotný stav, najmä výskyt srdcovo-cievnych a nádorových ochorení.

Emil Ginter